

Veleida Tuutmaa

07.08.1932 – 10.08.2016

Kolm päeva pärast oma 84-ndat sünnipäeva suri sünnipäeva hommikupoolel kiirabiga haiglasse viidud Tallinna Tehnikaülikooli kauaaegne matemaatikaõppejõud Veleida Tuutmaa.

Veleida Tuutmaa sündis 7. augustil 1932. a. Läänemaal Taebla vallas Nõmme külas Rehe talus pere esimese lapsena. Hiljem sündis perre veel poeg. Rehe talu oli väike, ainult 13 ha, millest põldu oli vaid 3 ha. Hiljem ostis isa juurde looduslikku heinamaad ja haris sellest uudismaad. Kuna Rehe talu põld oli kõrge, kivine ja väheviljakas, siis ei piisanud saagist normaalseks äraelamiseks. Seetõttu pidi pereisa, kes oli tugeva kehaehitusega ning tehnikas ja käsitöös nutikas mees lisa teenima külasepana ja tisleeritööga. Pere heaolu kestis kuni nõukogude võimu saabumiseni. 1945. a. juunis isa arreteeriti ja viidi Gulagi, kus ta 1947. a. suri Karaganda mammutvanglas tuberkuloosi.

V. Tuutmaa asus 1941. a. sügisel õppima Risti 4-klassilisse algkooli. Koolitee oli pikk (4,5 km). Seetõttu oli ta esimesel talvel Ristil tädi juures korteris. Järgmisel aastal läks ka vend kooli ning siis käidi juba iga päev 9 km. 1942. a. muudeti Risti algkool 6-klassiliseks kooliks ja 1947. a. mittetäielikuks keskkooliks. Risti kooli lõpetas V. Tuutmaa 1948. a. kiituskirjaga.

1948. a. sügisel asus V. Tuutmaa õppima Haapsalu 1. keskkooli 8. klassi. Ta oli ainuke maakoolist tulnud õpilane, kes lõpetas

8. klassi kiituskirjaga. Haapsalus õppides elas V. Tuutmaa kooli internaadis neljakesi toas. Sellest ajajärgust jäi alatiseks V. Tuutmaa mällu 1949. a. märtsiküüditamine. Kuna isa oli juba varem vangilaagrisse viidud, siis vastavalt nõukogude kommetele sattusid Tuutmaade pere ülejäänud liikmed küüditavate nimekirja. Veleida oli küüditamise päeval Haapsalus ja nägi raudteejaamas ja mujal linnas küüditamise praktilist kulgu. Hirmunult magas ta kooli internaadis öö voodi all, toakaaslased aga lubasid ütelda vajaduse korral, et ta pole maalt veel saabunud. Ent Tuutmaad siiski pääsesid lõpuks küüditamisest.

1952. a. kevadel lõpetas V. Tuutmaa Haapsalu 1. keskkooli ja asus sama aasta sügisel õppima Tartu Riikliku Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonnas matemaatikat. Sisseastumiseksamitel saavutas ta 40 võimalikust 38 punkti. Tema kursusekaaslasteks olid ka hilisemad tuntud matemaatikud Ene-Margit Humal (nüüd Ene-Margit Tiit) ja Meiše Levin. Ülikoolis ei saanud V. Tuutmaa kaua õppida. Nagu kõik üliõpilased, pidi ka nende kursus minema sügiste le põllutöödele kolhoosi. Kuna tal polnud pere vaesuse tõttu tööks sobivaid riideid ning elamis- ja töötingimused olid ääretult ebasoodsad, siis ta haigestus raskelt. V. Tuutmaa läks haigena end ravima ema juurde Nõmme külla. Pikaajalise ravi tõttu jäi ta õppetööst kõrvale ning ta loobus õpingutest Tartus.

1953. a. jaanuarist kuni 31. augustini töötas V. Tuutmaa algklassiõpetajana Ruila 7-klassilise kooli 3. ja 4. klassist koosnevas liitklassis. Lisaks õpetas ta 5. klassile bioloogiat ja 6. klassile zooloogiat. Ruilas töötades hakkas V. Tuutmaale meeldima õpetajaamet ja nii asuski ta 1953. a. sügisel õppima Tallinna E. Vilde nimelises Pedagoogilises Instituudis. Avalduse instituudis õppimiseks andis ta matemaatika erialale, kuid füüsikasse tahtjaid oli vähe ning need, kes füüsika sisseastumiseksami tegid viiele, pandi õppima füüsika erialale. Seejuures anti lubadus, et 2. kursuse lõpul saab üle minna matemaatika erialale. Kahe aasta pärast aga ei peetud lubadusest kinni ja nii lõpetaski V. Tuutmaa instituudi 1957. a. kevadel füüsikaõpetajana. Hiljem arvas ta, et see tuli talle isegi kasuks, sest ta teenis leiba nii füüsika- kui ka matemaatikaõpetajana.

Temaga ühes rühmas õppisid mitmed hiljem tuntuks saanud mehed ja naised: Aili Aben, Milvi Suurküla, Lembit Tüرنpuu, Heino Türkson, Rein Karemäe jt.

V. Tuutmaa suunati tööle Saaremaale Leisi keskkooli füüsika-, matemaatika- ja astronoomiaõpetajaks. Leisis töötada talle meeldis: kool asus ilusas kohas, klassid olid väiksed, õpilased õppisid hästi ning kaasõpetajad olid sõbralikud. Leisis töötas V. Tuutmaa viis aastat. 1962. a. sügisel asus ta tööle Harjumaale Nissi 8-klassilisse kooli, mis asus tema sünnikodule lähemal. Nissis töötas V. Tuutmaa kuus aastat füüsika-, matemaatika- ja keemiaõpetajana. Nissis töötamise ajal tegeles ta palju klassivälise tööga. Ta korraldas ülekoollisi keemiaõhtuid ja igal aastal aprilli algul kosmonautikapäeva tähistamist. Nendel üritustel esinesid nii õpilased kui ka V. Tuutmaa ise.

1968. a. juulis astus Veleida Tuutmaa esimest korda üle TPI läve sooviga saada matemaatika kateedri laborandiks. Matemaatika kateedrit juhatas siis akadeemik Arnold Humal. Humalaga kohtumist meenutas V. Tuutmaa hiljem järgmiselt: *Ta oli sel päeval kateedris ja ütles mulle, et tal olevat üks huvitav matemaatikaülesanne, kas ma ei aitaks tal see ära lahendada. Ütlesin, et ma olen kõik valemid unustanud ja vaevalt ma saan teda aidata. Ta ütles, et sellest polevat midagi, ta ütlevat mulle vajalikud valemid ette. Istusime laua äärde ja mina hakkasin tema poolt dikteeritud ülesannet lahendama. Ülesanne oli tal peas. Lahendasime umbes tund aega, siis oli see töö valmis. Pärast seda ütles ta, et tulgu ma talle assistendiks, kuid tingimusel, et külastan kõiki tema loenguid ja harjutustunde. Seda ma ka tegin. Need konspektid on mul praegugi veel alles. See oli väga põnev ja tore periood minu elus. Tegin tööd rõõmu ja entusiasmiga. Üsna varsti võitsin tudengite lugupidamise. Üliõpilaste õpetamine mulle meeldis ja meeldib praegugi. Professor Humalale võlgnen suure tänu, et ta mind, 8-klassilise kooli õpetajat, võttis tööle ja veel oma assistendiks. Professor Humalaga koostöötamisel õppisin palju matemaatikatarkusi ja tema suurepärast metoodikat.*

Nii saigi V. Tuutmaast 1. septembrist 1968. a. TPI matemaatika kateedri assistent, täpsemalt akadeemik A. Humala assistent.

Tallinna Tehnikaülikoolis töötas V. Tuutmaa ühtekokku 30 aastat, s.o. 30. augustini 1998. a. Siis siirdus ta pensionile. Aastail 1968–1986 oli ta assistent, 1986–1992 vanemõpetaja ning 1992–1998 lektor. V. Tuutmaa tegi õppetööd suure armastuse ja hoolega. Ta pühendas palju õppetööväliseid lisatunde konsultatsioonide andmiseks üliõpilastele. Võib isegi öelda, et paljud laisad üliõpilased kuritarvitasid tema vastutulelikkust. Ka hiljem, pensionil olles, aitas ta hädalisi üliõpilasi eksamiteks ettevalmistamisel. Vahetevahel ta ütles: *Olete siin küll kõrgelt haritud professorid, aga õpetada te ei oska; ikka pean mina üle õpetama*. Ja, tõepoolest, kui V. Tuutmaa oli üle õpetanud, siis ka üliõpilane reeglina sooritas eksami vähemalt hindele "1".

Ülikooli õppejõuna töötades täiendas V. Tuutmaa pidevalt oma teadmisi matemaatikast. Ta võttis osa matemaatika kateedri õppejõudude seminarist. Ka seal konspekteris ta ettekandeid ja püüdis nendest aru saada. Abstraktsemad teemad talle siiski ei meeldinud.

Abiellunud V. Tuutmaa ei olnud. Tema tähelepanu oli suunatud õpetamisele ja kuni ema surmani ema abistamisele ning hooldamisele. Ta hoolitses oma sünnitalu korrashoiu eest. Igal suvel käis ta koos sõpradega turismireisil. Aeg-ajalt käis ta ka kirikus. Ta võttis võimaluse korral osa matemaatikainstituudi ja Eesti Matemaatika Seltsi üritustest.

Endistele kolleegidele, sõpradele ja paljudele õpilastele ning üliõpilastele jääb Veleida Tuutmaast mälestus kui erakordselt abivalmis ning heast inimesest.

PEETER PUUSEMP
Tallinna Tehnikaülikool